

סיכום ומהלך השיעור

השיחה: חלק יז, שיחה ג' לפרשת תזריע.

הערה למגיד השיעור:

- כל מהלך השיחה בנוי על מבצע נש"ק, זוהי הזדמנות נפלאה לעורר על מבצע חשוב זה. מכיון שיתכן שתהיינה שאלות וכו', כדאי לחזור על פרטי והלכות מבצע זה, כפי שלוקטו בספר "המבצעים כהלכתם" (צילום הדפים נמצא במדור "הוספות" של האתר).
- תחילת השיחה קצת למדני, אם כי לכאורה מתאים לכל הקהלים. אם מרגישים אחרת, אפשר לקצר בהתחלת השיחה ולעבור ישיר על חשיבות נרות שבת קודש וכו'.

הקדמה: בפרשתנו, התורה מדברת על דיני טומאת המצורע¹. טומאתו היא כ"כ חמורה עד שעליו לצאת לגמרי מן המחנה, ולהישאר שם לבד. כמובן שזה עונש חזק מאוד, שרק כהן, איש החסד, יכול להחליט עליו (וכפי שלמדנו בשנה שעברה – תשע"ה). אמנם, היום נעמוד על פרט הנראה שולי לגמרי בדיני המצורע - דיני "מושב" המצורע, טומאת הבית בו הוא נכנס. להבין זאת, נעבור מן המדרש (תורת כהנים), דרך המשנה, ועד לביאור נפלא של ר' לויק - אביו של הרבי, ונראה איך רבינו מוציא מזה הוראה נפלאה ואקטואלית בקשר לנרות שבת קודש, אבל, בל נקדים את במאוחר...

מקור 1: בדיני המצורע בפרשתנו נאמר: "וְהָצִרְעוּ אֶשֶׁר-בּוֹ הַנֶּגַע... טָמֵא הוּא: בְּדָד יֵשֵׁב, מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ". מדיוק הלשון "מושב", מדייק התורה כהנים שגם מושב המצורע טמא, ומכאן אמרו "הטמא יושב תחת האילן, והטהור עומד - טמא. הטהור יושב תחת האילן, והטמא עומד - טהור". היינו, שבעצם המצאות המצורע בתוך הבית, גם אם אין זה ביתו, הוא מטמא כל הנמצא סביב אותו גג, באותו מושב².
מה יקרה אבל אם המצורע נכנס שלא ברשות לביתו? האם הוא מטמא? על זה המשנה מפרטת במקור הבא.

מקור 2: המשנה מפרטת הדין הזה כדלהלן: "מצורע שנכנס לבית - כל הכלים שיש שם טמאין, אפילו עד הקורות... רבי יהודה אומר: אם שהה כדי הדלקת הנר".

מסביר רבי שמשון משאנץ³, שהמדובר כאן במצורע הנכנס לבית חבירו שלא ברשות, ואי אפשר לדעת בתחילה אם הבעל הבית מסכים שיהיה כאן מכיון ש"פעמים שאדם טרוד בהדלקת הנר דבי שמשי [ליל שבת] או דשאר ימות החול"⁴ ואינו יכול להוציא המצורע. ולכן, אם שהה "כדי הדלקת הנר" ולא הוציאוהו, משמע שמרשים למצורע זה להיות כאן, ואז המצורע מטמא כל הנמצא במקום זה, כבתוך "מושב".

מקור 3: והנה, כל דבר בתורה הוא בתכלית הדיוק, ומזה שרבי יהודה השתמש דווקא בדוגמא של "הדלקת הנר" להראות שהבעל הבית היה טרוד ולא יכול להוציא המצורע (הגם שיכול להיות עסוק בכל מיני דברים), משמע שיש משהו מיוחד בהדלקת הנר, ולכן משתמשים בדוגמא זו (שגם אם בפועל לא היה מדליק נר באותה שעה, מחכים "כדי הדלקת הנר"). ואכן, "ב"תורת לוי יצחק" על משנה זו מבוארת דעת רבי יהודה על-פי קבלה: טומאת המצורע נגרמת על ידי "הסתלקות אור החכמה", ולכן כל זמן שבעל הבית עסוק בהדלקת הנר, שהיא "המשכת אור החכמה" - אין הטומאה מתפשטת בבית.

מקור 4: והנה, לכאורה נשאלת השאלה, למה מי שמדליק נר לא יכול לדבר באותו זמן ולהגיד למצורע לצאת? האם הדלקת נר לוקחת כ"כ תשומת לב עד שאי אפשר לדבר?!

אכן, מסביר על כך התפארת ישראל, שאכן עיקר הטעם הוא מכיון שבהדלקת ליל שבת, אז הוא עסוק מכיון שהוא טרוד בברכת הדלקת נרות שבת קודש. ומכיון שכך הוא בליל שבת, "לא פלוג רבנן", ואמרו, שכך הוא בכל השבוע, אם נשאר המצורע משך זמן קצר הדלקת נרות שבת, ולא הוציאו הבעל הבית, דווקא אז נחשב כנשאר ברשות⁵.
ועפ"ז, מכיון ש"הדלקת נר שבת" היא היסוד להזמן שצריך לחכות כל השבוע, נמצא, ש"המשכת אור החכמה" המונעת את התפשטות הטומאה, אותה הזכיר בתורת לוי יצחק, "המשכה" זו היא בעיקר על ידי נרות שבת.
אלא, שנשאלת השאלה: מה כ"כ מיוחד בהדלקת נרות שבת ועד כ"כ שדוחים את טומאת המצורע?

¹ התרגום המילולי הוא: "lépreux". חשוב לציין (ובפרט אם ישנם אנשים בקהל שהי' להם מחלה זו ל"ע) שאין לזה שום קשר למחלת ה"lèpre" של ימינו, שהיא מחלה מידבקת, וא"א לומר שמגיעה בהמשך ללשון הרע. ובפרט ע"פ ביאור אדה"ז בלקו"ת, שבדורות קודמים, גופותיהם היו כ"כ מבוררים, עד שהגוף בעצמו ביטא את הפרעתו מהלשון הרע ע"י צרעת (כמו אלרגיה וכו'). משא"כ, בדורותינו אלה, שאיננו מזוככים וכו'.

² בהערה 2 בשיחה, מציין הרבי לרמב"ם בהל" טומאת צרעת י, יב: "חומר איתירה יש במצורע שמתמא בביתו לבית בין בימי החלט בין בימי הסגר, כיצד? נכנס לבית - נטמא כל אשר בבית בין אדם בין כלים אף על פי שלא נגע בהן נעשו ראשון לטומאה, שנאמר "מחוץ למחנה מושבו", מה הוא טמא אף מושבו טמא, היה עומד תחת האילן ועבר אדם טהור תחת האילן נטמא... נכנס לבית הכנסת עושין לו מחיצה גבוה עשרה טפחים ורחבה ארבע אמות על ארבע אמות ונכנס ראשון ויוצא אחרון, כדי שיהיה מושבו לבדו ולא יעמוד עם העם בערבוב ויטמא אותם".

בגמרא ברכות כה, א מוסבר, שבמצורע - "בקביעותא תליא מילתא". היינו, שמי שעומד תחת האילן (אפילו אם הוא עומד ממש, אלא שהתיישב במקום ואינו בהליכה) - נחשב כמי שהתיישב במקום, וא"כ זהו מושבו. ולכן, המצורע שעומד תחת האילן, מטמא ב"מושב", משא"כ אם הולך.

³ מבעלי התוספות. חי בעיר Sens שבאזור Bourgogne בצרפת, בערך בין השנים 1150-1230. מחבר ספר "תוספות שאנץ".

⁴ יש להזכיר שבעבר, התאורה הרגילה בבתיים היתה עם נרות. כך שזה היה מחזה רגיל להכנס לבית מישהו, ולראותו מדליק נרות סתם...

⁵ עפ"ז מסביר גם התפארת ישראל, שזהו הטעם למה גם אם נכנס לבית משך שעות היום, גם אז מחכים "כדי הדלקת הנר", משום "לא פלוג".

מקור 5: והביאור בזה: מתייחדים משאר נרות בכך שכדברי הגמרא, מטרתם היא "שלום ביתו". וכפי שמסביר המגן אברהם, שזהו הטעם שמברכים על הדלקת הנר, מכיון ש"הדלקת נר חובה משום שלום בית, שלא יכשול בעץ או באבן". והגם שלכאורה, כל נר דלוק, גם אם אינו "נר מצוה", יכול להאיר הבית כדי שלא יכשול "בעץ ואבן"? הנה, בשאר הנרות, לא דווקא שהאור יביא לשלום בבית, ואדרבה, יתכן גם להיפך⁶, תחת האור אפשר להבחין לפעמים (בתנועות ה) אדם שא"א לסבול. רק ה"אור" האמיתי של "נר מצוה" מביא לשלום אמיתי. ולכן נרות השבת מגינות על הבית מפני התפשטות הטומאה.

מקור 6: הסיבה לכך שנרות שבת מונעים את התפשטות טומאת מצורע דווקא: הגמרא מסבירה שנגע הצרעת מגיע "על לשון הרע" שעניינו פירוד הלבבות והיפך השלום. ולכן, תיקונו הוא דווקא ע"י נרות השבת שמביאות שלום בעולם! הדבר יובן בהקדים דברי הגמרא ש"הרגיל בנר - הווין ליה בני תלמידי חכמים". מסביר רש"י, שהכוונה כאן היא לנר שבת וחנוכה, וע"פ הכתוב "נר מצווה ותורה אור", שמשמע שע"י "נר מצוה" דשבת וחנוכה - בא "אור" דתורה. מעלתה של מצוות נר שבת (וכן נר חנוכה) על שאר המצוות (שגם עליהן נאמר "כי נר מצווה ותורה אור") היא בכך שהאור הרוחני שהיא מפיצה משתקף בגלוי גם בעולם הגשמי⁷, היינו שהנרות מביאות שלום ושלווה הנראים פשוט בגשמיות!⁸

מקור 7: ועפ"ז יובן גם כח השלום שיש בנרות שבת, ובהקדים דברי הרמב"ם, שהטעם שנרות שבת קודמים לנרות חנוכה משום שלום ביתו הוא מכיון ש"גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם". הסבר הדברים: כל מצוות התורה (ולא רק נרות שבת) ניתנו כדי להשלים בין האלוקות ובין העולם, ולגלות את טיבו האמיתי, האלוקי, של העולם; לגלות שמציאותו האמיתית של העולם (מלשון העלם), היא הקב"ה, מנהיג העולם. אולם דווקא במצוות נר שבת⁹ משתקף שלום זה גם ב"שלום בית" כפשוטו, ומכאן שגם ה"שלום בעולם" הנגרם על-ידיה הוא בעוצמה רבה יותר.

מקור 8: ועפ"ז יובן דיוק הלשון במגן אברהם "שלא יכשל בעץ או באבן". "עץ" ו"אבן" מזכירים הפסוק בירמיה המדבר על עובדי ע"ז ש"אמרים לעץ - אבי אֵתָה, וְלֵאבֶן - אֵתִי יִלְדָנִי". וזהו כח נרות השבת, שעוזרות לנו "לא להכשל בעץ ואבן", לא לטעות ולחשוב שיש להם (ולכל הדברים שבעולם) מציאות משלהם, אלא, הם מונהגים ע"י הקב"ה - "בעל הבירה". וזוהי השייכות בין טומאת המצורע לנרות שבת, מכיון שמסביר הרמב"ם שהמצורע מתחיל לדבר באנשים, ואח"ז מדבר על צדיקים ונביאים ועד שמדבר דברי כפירה בהקב"ה. ודווקא נרות שבת מונעות ומגנות מפני טומאה זו של הכפירה בהקב"ה¹⁰.

מקור 9: בעצם, לא רק שנרות השבת דוחות את הטומאה, אלא שפשוט הופכות אותו לטוב! וזאת מכיון שבתורת לוי יצחק משווה כח הנרות לכח הכהן המטהר. והרי כח הכהן הוא שלוקח את ה"בדידות" של המצורע, שהיא דבר שלילי ביותר, והופך אותה למעלה ויתרון: "ישראל עם לבדד ישכון". וכן הוא ביחס לחושך הגלות - דווקא אורם של נרות שבת יש בו כדי להאיר חושך זה, עד ביטולו המוחלט בגאולה העתידה.

מקור 10: ולכן חשוב דווקא בתקופה זו, שבה חושך הגלות כפול ומכופל, שכל בנות ישראל תתחלנה להדליק נרות שבת מיד עם הגיען לחינוך, כדי להאיר בכך את חושך העולם. חשוב ביותר, שכל ילדה יהודי תדליק הנר שלה - עם ברכה¹¹. אורו של נר השבת, בצירוף הברכה שתברך עליו, יזכיר לה כל חייה שהקב"ה הוא "מלך העולם", ותזכה לבנות ביתה בהמשך על יסודי התורה והמצווה¹². ובפרט בימינו¹³, שבסופו של דבר, הנערה היא המחליטה עם מי תתחתן. ודווקא הנר שבת שהיא תדליק, יעזור לה לעשות הבחירה הנכונה, ולזכות בחתן תלמיד חכם.

הקשר לקטע הקהל: בשיחת מקץ תשמ"ח, הדגיש הרבי, שבשנת הקהל, ישנה הדגשה מיוחדת לפעול בעניני חנוכה ("נר מצוה ותורה אור") באופן ד"הקהל", ובזה נפרוץ גדר הגלות וכו'. בדרך אפשר: עפ"ז, יש להגביר מבצע נש"ק (נר מצוה) בשנת הקהל.

⁶ במדור "הוספות" של האתר תמצאו סיפור שסיפר הרבי בהתוועדות ו' תשרי תשל"ו (בחלק השני של הסיפור), על ילדה שלא הסכימה להדליק אחרי הזמן (בשבתות בקיץ וכו'), ולבסוף הצליחה בכך. מסביר הרבי שעד עתה חשבה האם שהיא מקימת את מצוות הדלקת נרות שבת בהדור רב, ואפילו דואגת לשמור על "שלום בית" ולהמתין לבעלה עד שהוא חוזר מהעבודה. אולם היא טעתה: לא רק שהיא לא קיימה שום מצוה, אלא אף עברה על עברה חמורה ביותר של חלול שבת. היינו שרק הדלקה כדבעי יכולה להביא שלום למשפחה ולעולם.

⁷ ולכן דווקא הנס שבמנורה (שנר המערבי לא כבה מעולם), ולא שאר הניסים שבבית המקדש, מהווה "עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל".

⁸ בהנחת שיחת האזינו תשל"ה (עליה מבוססת השיחה, נמצאת במדור הוספות), מסביר הרבי שכל אחד יכול לראות בעצמו השלווה שמביאה השבת בתוך המשפחה, שההורים עושים מאמצים כדי לדבר יותר עם הילדים וכו', ועד שגם גוי יכול להרגיש שיש כאן שלווה וקדושה מיוחדת!

⁹ הרבי מצייץ לזוהר: "כי נר מצוה, מאי נר, דא נר דאיהי מצוה דנשין זכין ביה ואיהי נר דשבת". היינו ש"נר מצוה" שייך במיוחד לנר שבת, ויותר משאר המצוות הקשורות לנר (כחנוכה וכו'). בדרך אפשר: כפי שראינו בפסק, שנר שבת דוחה נר חנוכה, משמע שהכח שבו חזק יותר מנר חנוכה.

¹⁰ בדרך אפשר: לא רק שנרות שבת מגינות מפני הפירוד שבלשון הרע ומביאות שלום גשמי ונרגש, עוד זאת, ביסוד דברי הרמב"ם, נרות שבת מגנות הבית יהודי מפני רוח הכפירה בהקב"ה, באופן שיורגש בבית באופן ברור שהקב"ה הוא "בעל הבירה" האמיתי של העולם.

¹¹ בהנחת שיחת מצורע תשל"ו (עליה גם מבוססת השיחה, נמצאת במדור הוספות), מסביר הרבי איך שהדלקה של "ילדה יהודית קטנה, בחדרה הקטן", נוסף לזה שזה הופך את עולמה ("עולם מלא"), משפיעה גם על כל משפחתה, הוריה ומדריכה, ועד ש"מביאה ישועה והצלה לכל העולם".

¹² במדור "הוספות" של האתר תמצאו הסיפור הידוע שסיפר הרבי בהתוועדות ו' תשרי תשל"ו, איך שילדה שיגעה את אמה שתוכל להדליק הנר שלה, ועי"ז שינתה לאט לאט את כל המשפחה, בתחילה כיבו מכשיר הטלוויזיה כל עוד הנרות דולקים, אח"ז הפסיקו לענות לטלפון באותו זמן, אח"ז האם התחילה להדליק בעצמה, הפסיקה לבשל בשבת וכו', ועד שכל המשפחה הפכו לבעלי תשובה. וכ"ז, בזכות נר אחד של ילדה קטנה...

¹³ בלקו"ש חלק כ"א עמ' 382 מובא מענה כ"ק אדמו"ר לנערה שכתבה שהדלקת נש"ק לבת היא נגד מנהג משפחתה: "מנהג נשי משפחתה מאז ה' ובמשך כו"כ דורות שלא לקרות פייערס [magasines/journaux], שלא ללמוד כלל לימודי חול, שלא לעשות מי"ק אפ וכו'. האם בזה מדייקת לעשות כמנהגם? או עכ"פ לא לעשות בפועל נגד מנהגם ובגלוי? באם מוסיפים בענינים של חושך, פשוט שמוכרח להוסיף בעניני אור". צילום כתי"ק המענה נמצא במדור "הוספות" של האתר. לכאורה, יש כאן יסוד הכי מרכזי, ובפרט שפורסם בלקו"ש (כך שאין זה מענה פרטי וכו').